

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Agorrilla-ren
10.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Agorrilla-ren
10.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

AITA-SEMEAK ETA SERENOA

Ichasaldean dagozan baserriehuetako guizon bat, bere semechoa lagun ebala, joan zan bein Guernikako merkatura chal eder batogaz, eta alan bearrean erri-sarreran bertan nun bidera urteten deitsan bertako okelari edo karnizeru batek chala erosi nairik. Asten dira itune edo tratuan, jaubeak bere eskaria ta erosleak bere eguintsaria eguinda, erabaguiten dabe erraldeko onenbesteko bat izatea; onetarako biaramon goizean aztatu edo pisatu, ta kontua eguiteko berbeagaz.

Nun bada gaua igaro bearra izan eben aita-semeak, urrengo goizean euren chalaren azta edo pisua ikusi ta kontua artzeko. Semechuak ordu-ra arte ezaban urten baserrik itun-go uritara. Arentzat Guernikara joatea, beste askorentzat Erromara nai Parisera joatea baizen pozgarria zan; erri a ikustea, munduko erririk aundi ta ederrena ikustea. Guernikako ikusteko guztiak ikusi ta guero, ango ostatu batera sartu zirean. Semechuak ezekian bere buruagaz zer asmau, echetik kampa ta Guernikan berak lo eguiteagaz; ori eguinagaz, nor-edo-nor len baino gueiago bazala ta, arro egoan mutilla bere praketan.

Onetan orretan biak loak artu zituan. Mutikua loaldi ona eguinda, izartu zan kaleko zaratara. Aita lo egoan. Semea adi ia zer etezan, kaleko diadarra igarri ezinda. Eta arentzat gauza barria zan leguez diadar berarizko a ordu belu aretan entzutea, *Aita, aita!* dei eguinda iratzartu eban bere aita.—*¿Zer nai dok?*—*¿Diadar eguiten dau kalean guizon batek *laguna y nubadoo!* eta ezin aditu deitsat zer esan nai daben.*—Serenua dok ori, chocho.—*¿Zetarako dira ba serenuak, aita?*—Ze ordu dan eta zelako eguraldia dagoan esateko.—*¿Zelako eguraldia diño ba *laguna y nubado-gaz?**—Ez ona ez charra; erdera ikasi daiaanean jakingo dok, eta orain lo eguin eik.—Eguin dot nik naikoa lo, goizetik oera guinean bart eta....

Aitak ezin ipini izan eban semea lo eguiten; autuan jarduteko gogo guei-ago eukan onek lo eguiteko baino. Eta igarri eutsanean, laketurik semearen gurariai, eutsan laztantasunak

itsututa leguez, onean lagundu eutsan aitak autuan. Semeak ostera be itandu eban:—*¿Zegaitik kantaten dabe serenuak erderaz eta ez euskeraz?*—Nik echakiat ori, seme; orriko alkateak jakingo iok; ni gaba igaroten eldu nazan erri aundi guztietan kantaten ioek serenuak erderaz: Bilbon, Durangon, Bermeon, Lekeition, (echakiat Ondarruan eta Markinan dagozan ala ez,) berba baten, Euskalerri guztian. Izan leikek euskereari egunez ez eze gauze be ekin eta lenago iliteagaitik. Ik be andi eguiten azanean, ikusi ta ezagutuko dituk obeto gauzak zelan direan.—Baña Bilbo, Durango ta orrek *¿eztira ba, aita, Bizkaia?*—Bai, badituk *¿baino zer orregaz?* *¿eztok ikusten Guernika Bizkaia izanagaitik, erdera eguiten dabeela guernikarrak, bart ostatarien seme-alabachuak eguiten eben leguez?* Ire berbetarik echakiek arek, ezta ik be arenik; arrega bete bide alkarreganik bizi izan arren etzinateke bata besteagaz adituko. Bizkaitarra ta Arabarra orisse jazoten iakuk, Euskalerrikuak izan eta ezin alkar aditu; ezer izan leitekean damugarriena dok au.—*¿Orduan, aita, gueuk baserritarrok baino eztogu euskerarik eguiten?*—Bai kaletarrak be eguiten ioek aberatsak edo aberats usainekoak eztireanak; onetari-koak, erdi aberatsak, erdera eguin ezkeror erdi gosez be, pozarren bizi direanak ikusten dira bai naikoa.—*¿Neuk be, aita, orduan, andikiakaz batuteko edo azi naitenean kampa joateko erdera ikasi bearko dot nun -edo-nun?*—Erderiak, seme, eskola бага, ez jakitundu, ez aberastu, ez obiago eguiten dau. *¿Zer irabazi dabe arabarrak euskerea aztuagaz, zer beste erriak?* Euren ondamendia auza. Erderia aberatzai berba eguiteko (palaguak be bai, zerbait kendu nai jakenean,) ta soldau doiaanean lepoko guichiago artzeko baino ezta.—Eta aita, sereno izateko *¿zeinbat eskola ta erdera jakin bear da?*—Guichi.—*¿Ta aloguer andia irabazten dabe?*—Sei zortzi erreal egunean gueien be.—Orduan, aita, serenuak eskola chia, erdera chia ta aloguer chia daukoz.—*¿Gustaten iaazak ala?*—Bai eskola chia baino aloguer chia ez. Kaliporniara joango naz ni andi-ago eguindakoan; eztot nai izan ez sereno, ez soldau be, lepokoak artzeko erdera eztakidalako; baino nik,

euskerarik eztakien erdaldunari gure errira datozanean, ordeazko lepokoak emon, edo multia bota eguingo neuskioe.—Baña ezin eguin, ama-ordeak edo Erdalerriak gurean aguintuten dabelako.—*¿Orduan serenuak erderaz kantatea ama-ordeak aguintuten dabela esan naiko dau, aita?*—Echakiat ama-orde ori orrenbesteraño sartzen dan.—*¿Euskeraz kantau leike?*—Bai ta ederto.—*¿Zelan?*—Zerua garbi badago *¿Ordu bata eta osgarbii...!* gure asaben esakuneak dok: *izerratua ta osgarbi*. Odoitu badago, odoitu; chingorra, euria edo edurra badira, egualdi charra deitua. *¿Gueiago nai dok jakin?*—Aita, lo eguiteko gogoa etorri iat.—Tira ba, eguin daigun eguna arguitu arte.

Biak barriro loak artu zituan. Euskalduna dan euskaldunak ikasbide andiak atera leiz aita-seme aren autu alditik.

ERROTA

ITSASOAN

JULI-RI

¿Zer dezu zeru eder zabala: zer dira zure izuak?
gorritasunik eztu eman nai
eguzki garbien suak:
artsalde bat *¡lo!* *¿zer artsaldea!*
itsas arro indartsuak,
zurrunbilluan or daramazki
afar oritu urtsuak,
aitzen dirala kaio moko beltz
nabarbenaren chistuak.

Urak orruaz gogor zatitzen
duen arkaitz beltz goitikan,
mirabe gazte penagarri bat
bere gañean zutikan,
beguiak zorrotz itsasoara
muguida gabetandikan
irristatuaz malkoak samín
tantoka biotzetikan,
bagak pasiaz barbull otsean
arkaitzen onetatikan.

Beguietatik saltatu naian
chingarrak diruditela
eta gorputz me lirain polita
aurreratutzen duela,
amoriozko far gozocho bat
irteten zaio berela,
iduriturik an urrutian
batel chiki baten bela,

pozez biotza alchatzeraño
ikusi zuen bezela.

Kopetaratu zuen eskua
izerdi otzez bustia,
esagaturik ura etzala
batelen bela churia
ura etzala arrek zaitutzen
zuen ssebera chikia;
ura zan pizti egalari bat,
itsas gañeko choria,
berri charraren ekartzallea,
ekaitzen mandataria

Orduak presas or daramate
menderatu ta eguna
eta gau beltzak erakusten du
bere kopeta illuna:
alare arkaitz gañean dago
mirabe biotz biguna,
odoi tartetik *zi za* pasiaz
chimista bizi gar duna,
beguietara gaitzez emanaz
beraren arguitasuna.

Aize chistuak indar bultzadan
ondatu bear goi-beak,
entzuten ziran mendi gañetan
turmoi ots neurri gabeak:
eudi zaparra jasa bizian,
eguzki printzak gordeak,
ugariturik borborka datoz
menditik beera ur meak...
eztu alare arkaitz gañetik
alde eguiten umeak.

Arroka beltza jo ta marruaz
austen da itsaso otsak,
ari-malkuak issur asitzen
ziozkan golpe bakoitzak:
kolkan jaso ez zezakean
biotz larrien tupotsak,
¡ai! mingarri bat kanporatu du
zippiraz bere biotzak
¡ai! mingarria! nola eritzen
duen arantza zorrotzak.

Sartutzen ziran chimisten suak
beren koleran, urera,
ziruditela *¡ufrez!* jo eta
itsasoare sutzera...
¡baña ez! zerbait azaldu zaio
begui larrien aurrera,
batel chiki bat guidariekin
olatuetan gain-beera,
ia arraunka bastertutzen dan
itsasoaren ertzera.

—*¿Azal zaitea zeru ederra!*
¡azal zaitea zerana!

itsasoari ateratzeko
atzaparretan daukana;
jissilik zaude! ¿Ez dezu aitzen
biotz on baten esana?
¿erantzun ordez bigaltzen nazu
argui sutsua?... ¡au lana!...
¿zer jarri nazu beguiz aurrean?
¿zer da ikusi detana?

— ¡Nere Luisen batelchua da!—
dio ikaraz batetan,
—ssebera chiki urratubakiñ
or dabillena baguetan:
¡Birgína Ama! eskatzen dizut
esku gurutzetuetan—
arkaitz gañean chit fede biziz
belaunikatuaz bertan,
begui bustiak gora jasuz
azi zan errezueta.

Berriz chimistak dizdiatzen du
gueiagotuaz arguia,
baña batelik ezta azaltzen
eta arraun guidaria.
— ¡Gueldi zaitea apur bat—dio
chimisten argui sutia!—
turmoiak ere baziruditen
entzunik aren antsia,
ziotela ¡ai!— ¡Eguizu negar!
jeguizu nai dan guzia!—

Zabaldutzen da garra bizia
mendi, borda ta larrera,
zabaldutzen da amorratutzen
dana guzia sutzera:
arbol igarrak jo ta botatzen
ditu sustraitik lurrera,
suaren mingaiñ luze luzeak
goitzen dirala aizera,
diruditela kiskaldu bear
dutela zerua bera.

Turmoi dunbadak indarka datoz
goi beak lertu naiean,
arkitutzen da jo ta guzia
apurtutzeko gaiean:
ontan entzun da karrask otsa bat
arroka beltzen oñean
nork sartu dion dardar ikara
deskanatzeko añean,
lajiaz chimist sutsuak illa
bezela arkaitz gañean.

Izarrak illak argui gaberik:
chimistak dana nai sutu,
arkaitzak ere beldur beldur naiz
ez ote diran izutu;
nik eztakit gaur goi ortan zer dan:
eztakit zer dan guertatu,
eztu nai arratz izuti ontan
zeru illunak arguitu,
eztu nai orren ona dalarik
eztu nai adiskidetu.

Jantzi zaita gala ederrez:
aguro jantzi zaita,
udako arratz garbien guisa
argui loratuz betea:
izu etzerade orren gogorra!
zerade mancha gabea,
zuk erregu au entzungo nazu
zera guzien jabea,
zure eskuaz sosega zazu
lurreko inozentea.

¡Eztu entzun nai ta eman dio
gau ichutuen ichura,
baga gañeko argui su-garrak
bildurtasuna, tristura;
itsasotikan ansi larri bat
sartzen da bere pechura...
— ¡Nere Luis da! ¡Jesus maitea!—
erregutuaz zerura,
— ¡Libra nazazu!— esan da goitik
saltatutzen da putzura.

Itzali dira zeruko suak;
ezta aizien chisturik,
itsasoare nekatu eta
arkitutzen da gueldirik:
zeru zabala urdiñ urdiña
alaitzua ta pozturik,
itsas choriak eskutatuak,
guzia dago issilik
eta eguzki eder garbia
edertasunez beterik.

Jo dubeneko kostalde dana
eguzki arguien suak,
urtuaz zarri itsas gañeko
apar nabarben urtsuak,
ur me mietan, itsas ertzean
ziruditela batuak,
ziruditela laztan batean
biak aiñ estu lotuak...
¡nonbait zeruak ala nai eta
arkitu ziran ituak!

VICTORIANO IRAOLA

MEZA-ENTZUTEA

Lengo illaren 20.ª Simon Erkiagak
esaten euskun polito zelan dan gaur
egunean Elizako egoera.

Atseguin izan neban irakurkizun
orrek ekarri eraguin deust Meza en-
tzuteko gaur ikusten dan moduaren
ganean zerbaite esateko gogoa.

Batzuk jarten dira belauniko asi-
keratik Erangeliora arte; guero kon-
sagrazinoan be bai, ta chilin otsak
amaitu ezkerro jagui, ta zutunik edo
jezarrita dagoz aurrerantzean. Len
belauniko ta oraiñ, Jesukristo berbe-
ra aurrean dagoanean ez zelatan da
ori? Ezin leiteke besterik izan Meza
zer dan ez jakitea baiño; bestelan,
belauniko luzaroan egoteko gauza
ezpadira, obeto eguingo leukee, kon-
sagrazinoatik komuniora bitartean be-
launiko egoteaz, Evangeliora arte
zutunik edo jezarrita egonda be.

Beste batzuk charragoak dira ondi-
ño, Sartu, beguiratu alde guztietara
jezarlekurik dagoan; badago, jezarri
ta egon anche ikararik eguin barik;
ezpadago, taketa baizen zuzen an da-
goz Meza guztian, atzean belauniko
dagoanari galerazoten altarea ikus-
tea. Alanche egoten dira alde batera
ta bestera beguira, gogait eguinda,
arrausika; bakarrik chilin otsa dan
bakochean, Erkiagak ziñoan leguez
italianuen arpa baten taiuan makur-
tuta, jotan dabe bularra ukabillaz zeri
ta zegaitik eztakiela, bide batez alta-
rara beguiratuaz erdi illik dagoan

ardi baten beguiakaz. Abadeak *Ile, misa est* esan ondorean (latiñazo ori-
sse dala esan leike adituten dabeela
ederto) bedeinkaziñoa emon orduko-
sse, badoaz kalera arin zer-edo-zer
eguin dabeelakoan.

Onen Meza entzute guztia da, sar-
tu-urteieran atzak busti ur bedeinka-
tutan, chilinak ots eguiten dabenean
apur bat makurtu bularra joaz, aite-
aren batzuk eguin nozbait arrapata-
ka, ta egon... an zetan dagozan ezta-
kiela. Orretara Meza entzuten cha-
kur bati be laster erakutsi lekio; ta
ichiko baleutsee chakurrai Elizan har-
tzen, inok erakutsi barik, eurak berez
ikasiko leukee orrenbeste.

Onetarikoak ikusten dodazan ba-
kochean, beti etorten jataz gomutara
artaldeak. Artaldean, aurrengo ar-
diak artu dabeen bidetik doaz beste
guztia, nora doazan beguiratu ta
jakin barik. Ainbesteraño da ardien
izakera au eze, artzaiñ bati entzun
neutsan urrengo guertaera au: Bai-
oan bere taldeaz ach batetik neguko
goiz baten, eta jaustoki edo goibera
edo amilleku baten ganeko aldetik
igaro bear eben; gaueko lei edo izo-
tzaz bea edo lurganea guztiz laban
egoan; asi zan igaroten lenengo ar-
dia, chirrist eguin, jausi ta galdu zan;
bigarrena be bai, ta irugarrena, ta
laugarrena... ta danak bertan galdu-
ko jakazan, artzaiña bera arrapalada
baten eta jausi ta azkenak eguiteko
arritzuan joan ezpaltiz aurreko al-
dera, ta makilladaka atzeratu eza-
leuz.

Gure Meza entzulak be ardien an-
tzekoak dira; ardiak baizen onak eta
otzanak gueienak eta ardiak baizen
leloak be bai. ¿Zegaitik doaz Elizara
domeka ta jailetan Mezara, ez au en-
tzutera, anche Meza bitartean egotera
baino? Chikitatik ekandu orisse dau-
kee, ta beste batzuk be badoaz da...
eurak be joan.

Orren adimena arazo onetan, eta
ardiena, parra. Bestelan, inoz gogo-
ratuko leukee: ¿Zetara gatoz gu ona?
¿Zer eguitera? Abadeak altaran egui-
ten dabezan zeremoniak ¿zer esan
gura dabe ta zegaitik eguiten dauz?

Itaune onetatik asiko litzake ibill-
ten adimentua, aterako leukee dotri-
ña liburuchua birrikasteko asmoa ta
anche jakingo leukee zer dan Meza
ta ikasiko leukee au entzuten obe-
toago.

BLOA.

Bilboko onguetorriak Sarmientori

Orren dotore Argentinatik
Urten ziñean ontzia,
Gure aldera bazentozala
Artu ezkerro barria,
Noz etorriko beguira estu
Egon da Bilbo andia,
Bere portua izan dakizun
Zuri ostatugarria,
Orretarako zeñek gaur daukan
Ezin obeto jarria.

Plaza orreri bertan sartzean
Agurra eiteagaitik,
Usetan diran kañonazoak
Bota dituzu bertatik,
Jotorriakaz (1) zeintzui lagundu
Deutsen garaiak lurretik,
Erantzutean batak besteai
Zoli ta leial atzetik
Zarata onek jira eguinda
Mendi askoren artetik.

Jentea zaintzen bazeukan bere
Molle barrian ugari;
Galean eutsun jagon-lariak,
Señakaz laster igarri,
Euren bitartez bertatik Bilbon
Jakin zanean gauz ori,
Bezentoza ia urrean
Atseguina zan aiñ andi,
Bear dan añañ nire lumeak
¿Non paperean ezarri?

IBAIZABALEN bazan ugari
Gorturik jarri artean,
Chupinazoa, echaplerua,
Baña aldikada luzean;
Banderea ta gallardetea
Batian eta bestian,
Ez da ikusi ontzirik alan
Jantzita beste batean,
Ez ikusiko bagara bere
Biziten berreun urtean.

Edozein eban ikaratuko
Bilbotik urten dabena,
Konsul, Diputau, Gobernadore,
Guizonik ereguienak;
Batzokietan diranak buru,
Damarik arguituenak,
Ta albistarien zuzentzalletan
¿Izango ziran charrenak?

Bai, askok urten deustu Abrara
Joten musika soñuak,
Ta izentauriko Jaunezko aldra
Eskubidetan autuak,
Galaz jantzirik artzoko zure
Ain ichasguizon goikuak,
Anche betiko anaiatzera
Doatzuz danak prestuak,
Etorritako guztia guero
Artzera Bilbon chaluak.

Ibaizabalgo urak doatzuz
Pozpozik laztandutera,
Bestetan baño aguruoago
Daroelako juera,
Santurtzek badau barrerik asko
Zu elduteaz urrera,
Chichia baldin ezpada poza
Ondarrak artu dabeena,
¿Ez da zoratu eguin osoro
Portugalete ederra?

Bizkaya izen daukan zubiak
Zurturik zaitu ikusi,
Esan gurarik etzaite arren
Irago nire azpiti,
Arriskueta etzaite jarri
Ez asko eta ez guichi,
Obeto dozu toki orretan
Lo eguin nasai egoki,
Damugarria litzateke miñ
Eitea zu lako bati.

Fabriketako chiminia askok
Barriz gaur dauke damua,
Zergaitik ezin leguien jaso

Apurrik bere burua,
Keiak eguiten deusue baña
Ongui etorri gozua,
Igorik gora artuteraño
Egan odeien lekua,
Esan nai dabe: «*bizi dedilla*
Fragata Arjentinakua».

Bost egunean izango dira
Fiestak asko aurrera,
Sofu, bazkari, zezenak eta
Ikusguei asko gañera,
Bizi daitean Sarmiento itz
Goitizen (1) argui ederra,
Berau dalako Arjentinako
Seme eregui batena,
Lumadunetan zein zan arguien
Presidentetan onena

FELIPE ARRESE TA BEITIA.

EUSKERE A TA BERE ARERIOAK

I

¿Zer berbeta ederra ta aberatsa dan euskerea, zer izkuntza gozoa, zer izketa garbia dan Aitorren izkera zaarra?

Eta zarra da bai, benetan. Inork bere eztautso ukatuten zartasuna. Batzuentzat barriz aín da zarra ze, Paradisuko alaba eguin gura leuke, ta atakotzat dauke gure Ama maite ori. Eta ez uste izan guizon kokoloak dirala paradisuan gure Ama Euskeran seaska edo kunea billatu gura dabenok. Ez; guizon jakitunak, benetako izkuntzlari edo *filologoak* dira. Eguia izan leiteke izkuntzlari onek uste dabena, baiña gauza ziurra ta inork ukatu ezin leikeana da, ainbeste izkuntzan Amama dan atsochoa eztala gaztea, eztala atzo-goizekoa. Izkuntzlari edo *filólogo* guichi dagoz gure Ama Euskereari izketan artean lenengokoatariko jarleku bat emoten ezteutsenak.

Ederra da gure berbeta zaarra, berba ederran jaubea. ¿Nork eta non billatu berak beste berba eder dauken izketa bat? *Jaungoikoa Goiko Jauna* esaten dabena aboa betean, berba ederra da ta euskereana. Euskereana ta berba ederra da *Eguskia* bere, *egunazko arguia* dala deika esan gura deuskula. Ta olan beste asko. Erderea ederra dala ta uste dabena eta euskerea baiño ederragotzat daukenak betoz ona. Ipiñi beiez gure berba bi onen aurrez aur euren berba *Dios* eta berba *Sol*. ¿Zer esan gura dau *Dios*-ek? itanduten badeutzegu, ausseguenaz erantzungoleuskigu: *Dios* erdalduna latíñezko *Deus*-etik dator. *Sol*-egaitik eztakit zer esango leukien, beste olango utskeri bat ezpada. Berbea aínbat da ederrago zeinbat esanguratsuago edo *significativo*ago dan, ¿Non barriz, ikusi dan lez, euskerazkoak baiño berba esanguratsuagorik? Berbeta ederra da bai euskerea.

Aberatsa bere guichi leguez da euskerea. Eztauka zertan ibilli beste berbetari ate-joka ta berba-eske bere

bear-izanak betetako. Ugaria da berbetan gure izkera ederra. Iztegui berbaz ondo ornidua dauko. Ta berba bat bear baleu gauza barri bateri bere izena ipiñteko, eztauko echetik urten-bearrik euskereak. Ez; bere izteguiko berba labur bigaz eguin lei, luzea izango eleiteken berba barri bat. Aberatsa da bai Aitorren izketea. Ondo daki au erdereak berak bere, oin eztau aitortu gura baiña. ¿Zeinbat berba eztautsoz emon oneri gure Ama euskereak?

Gozoa bere bada Aitorren berbeta. ¿Euskerea bera, aurrenengo dala, ezta berba gozoa? Beguitu ondo: E... us... ke... rea. Eztia dariola urtetan dau euskaldunan abotik berba eder orrek. Eta ez berba au bakarrik ezta olangoa. Aror Ama, Aita, Amama... Baiña ¿zertan berba gueiago ekarri ona? Orrek langoak dira euskerean berbak, bera dan langosseak, gozo gozoak.

¿Garbitasuna barriz nork ukatuko dautso gure Ama euskereari? ¿Nork? Ez bera ezagutu arean eguiten dabena. Euskera da guztiz garbia. Ta aín berbeta garbia, ze birao edo *blasfemia* bat bere ezta aurkituten bere errailetan... Eta ez birao edo *blasfemi* ori eguiteko berbak eztaukazalako. Berbok baukaz banan, beguitu ondo, banan, bear dituzalako. Daukaz banandurik, batu barik, alkarrengandik urrun. Aínbestean ze, guizonan aleguin utsak batu bear ditu, batuko bada birao bakar bat eguiteko. Orre-gaitik euskaldunak zoriharrean Jaungoikoaren kaltez biraoa jaurtin gura dabenean, eztautso laguntasuna eskatuten euskereari; erdereagana doia berba-eske.

¿Zer berbeta ederra dan euskerea, zer izkuntza gozoa ta aberatsa, zer izketa garbia dan Aitorren izketa!... ¿ezta?

Bada garbia, aberatsa, gozoa ta ederra izan arren bere, arerio asko daukoz gure Ama on orrek. Datorren astean asiko gara ezagututen euskeran arerioak.

PAULO ZAMARRIPA TA URAGA

ERRENTERTIK

Bukatu dira erri ontan Santa Maria Magdalenaren eguna ospatutzeko prestatu ziran festak. Illaren ogueian izandu ziran musika eta zezenkoak. Oguei ta bat arratsean ibilli zan musika kale guziak barrena juaz, aditzera ematen zuela urrengo egunean zala gure Santaren eguna. Urrengo goizean ere jo zuen ala berean. Guero izandu zan meza nagusi ederra orkeztarekin eta koruan kantari onakin. Meza ondoren beriz musika erriko-eche aurrean. Arratsaldean zezenkoak toreatu nai zituztenentzat eta musika sortziak arte. Bederatzietan suzko errubedak, tumboliña eta musika berandu arte. Illan ogueita iru arratsean ibilli zan kalei-kale arrigarritzko prozezio edo

kabalgata bat. Ala zaldizkoak nola oñezkoak ziran jantzikai eder ta baliuakin. Uri-aurreko plazan sartu eta kantatu zuten, musikak lagunduta, lanaren gañian moldatutako dokanta edo himno bat, aín poliki, non gende guziak bere chalo jotze aundiakin adierasotzen zuen berriz kantatzea nai zuela, eta ala eguin bear izandu zan.

Illan ogueita ta labean izandu ziran bi chalupakin apostuak; emakume gastiak batian eta zarrak bestian arraundari zirala, eta abek galdu zuten. Eguin zan bestia guizasemeakin eta au ere oso polita eta aski berdiña guertatu zan. Denak ziran Pasai San Juan-goak.

Guero eguin zan bestonga edo kukaña jokoa ibaian, barrika erdietan sartutako guizonan apostua eta mutill gasteak igueri ibiltzeko ate batzuek. Musikak gabarra batetik jo zuen eta gende guzia ederki jostatu zan farra ugari eguinaz.

Andikan joan guin plazara bersolarien jostaguda bat ikustera. Jarri ziran aurkez-aurke Chinchua eta Telleguichiki eta Sareaburu eta Olegario. Don Juan José Zapirain-ek bersolari oso izendatua, eman zuen asiera eta an entzun guenuen berso-talde ederra, Aiuntamentua onratuaz eta gure izkuntza maitagarria goitalchatuaz. Gendea oso isil egondu zan eta chalo asko jo zuen.

Guizon itzusien bilkida eguin zan guero eta «Timita» esaten dioten batetik irabazi zuen saria. ¡Etzuen gendeak far guchi eguin alako arpegui ederrak ikusita!

Arratzean berriz suzko errubedak eta zuzko-zezena, musika eta tumboliña amaika terdiak arte.

Santiago egunean Aiuntamentuak arrendetu edo gonbidatu zituen bazkaltzera musika eta orfei-ko gende guzia, kabalgata ain ederki eguin zalako eta zumardi bateko arbol ederran azpian ipiñi ziran maiak eta bazkaldu zuten.

Maiazkenetan azaldu ziran alkatea eta Aiuntamentuko batzuek eta erregidore jaun Urgoitik itz batzuek eguin zituen, denari ezkerrak emanaz alako festa ederra antolatu zutelako, animatuaz aurrera ere guztiak batu eta jarraitu zezatela anaitasun aundiarekin, bada bakarrik modu onetan izango da pakea gure artean eta aurtan bezelako festa ederrak eguiteko gaia.

Ontzat artuak izandu ziran itz abek eta chalo asko aditu zituen Urgoiti jaunak.

Kafia artzen ari zirala pensatu zuten sortziko bat ateratzia eta (euskaldunak izaki) esan ta eguin Ramón Errazquin aurren esku eta Timoteo Zalacain atzen esku zirala atera zuten, eta an ikusi ziran mutill languilleak, neskacha famili aberetzetakoakin eta mutill aberatzak neskacha pobreakin dantzan eta jorra nola izaten diran gauzak! ez mutill eta ez neskach aberatzak etzuten ezer ere

galdu pobreakin naste dantzatu ziralakoa baizikan irabazi zituzten aben estimazioa eta maitetasuna. Orla bear litzake beti izan. Eskudantza orrekin eta musika eta tumboliña illundu arte jotzeakin, bukatu ziran aurtengo festak.

Errian gende asko izanagatik eta inguruetakotatik ere asko etorriagatik, ez dira mutur-jokalari batzuek ere izandu; guztia pakea eta umore ona: berri ona da au eta beragatik poztutzen guera.

Eta oraiñ bukatzeko itz bi. Festa ederrak ikusi ditugu eta gendea chit kontentu guelditu da, baño... gauza bat etzaio ondo iduritu: Magdalen egunean sermoia erderaz eguita. Nere (28 garren gueian) esanak ez dute ezertarako balio izandu eta ¿badakizute zer guertatu zan? Jakiña zegona. Genderik gueiena (bada ez dira izango eun lagun sermoi arren arrazoia emango lutekenak, eta eliza choil betia zan) egondu zan sermoiguilleari beguira zer entzuten zuen etzekiela. Sermoia asi zanean gende asko irrentzan elizatik kanpora eta... ¿zein uste dezute atera zirala lendabizi? ¡Erdaldunak!... Oientzat eguin sermoia, eta berak kampa eta euskaldunak aia zabalduta bertan ezer ere aditzen etzutela. ¡Polita-baita au?...

Esan dirate nere karta IBAIZABAL-ek publikatu zueneko sermoia erderaz enkargatu zala, eta eziñ zitekiela agundu ori guedeitu edo autsi; bañan badakit lendabizi sermoia oitura zan bezela euskeraz eguiteko esan zitzaiola apaiz jaun bati, eta guero norbaitek pensatu zuenean erderaz eguin bear zala, esan zioten eskusatzeko bada esantako pensamentu berri ori zuten, eta ori jakindu nuenian ezkribatu nuen karta hura euskerazko sermoian alde. Oraiñ bada; lendabiziko agundua autsi zue-nak ¿ez altzezakean bigarrena ere ala berian eguin, nai izan bazuen, jakiñik orrela gende gueienan gustoa eguingo zala? Ala uste det nik eta nerekin batian erri guztiak. Zeñen kulpa den ezdakit, baña badakit gendeak charztat artu duela. Eta ez bakarrik gendeak, baizik kanpoan diotenez sermoian lendabiziko itzak erderaz entzun zituenean Santa Maria Magdalenak, asi omentzan negarrez eta gueroztik ala omen dago denbora batian bere pekatuakgatik egondu zan bezela, orain, dudarik gabe, euskerari gorrotoa dion norbait dala merio.

Nola eguiña eguiña dagon eta aurtengoak ez daukan erremediorik, ezkatu dezaigun lenago berak Jaunari eskatu zion bezela barkazioa, barkatua izan dedilla gure izkuntza maiteari ofensa izugarri ori eguin diona erriko festegunian, baldin aguertzen bada bere eguiazko damua eta promezten badu ez duela gueiago orrelako lanik eguingo euskera euskera dan arte.

ENRIKE ELIZECHEA

(1) Goitizana. -Apellido.

ASTEKO BERRIAK

Zarautzen Agostuaren 5.^a

IBAIZABAL-en artezkari jauna.

Nere jaun eta laguna; Gure patroia aita San Inazioaren egunean erri ontako orfeoiak eguin du bazkaria, danak baturik Otamendiren ostatuban.

Egun ontan aurten lenengo dantzatu dute dantzari chikiak, arriturik guertzen zirala lenengoz ikusten zituzten kanpotarrak. Arratzean paseatokia edo egurastokia zegoan dana argiturik jotzen zuala musikak; beste soñuen artean jo ditu San Inazioaren marcha ta Guernikako arbola.

¿Zer poza eta zer atseguina artzen duen eguiaz euskaldun guertan biotzak soñu eder oriek aditzean? Erregutzen diot musikerearen buru eguiten duen jaunari eztedilla aztu euskal soñuaz, egunero jo dezala besterik ezpada zortzikocho bat, beñepeiñ bai Inazio edo Guernika.

Bigarren au jotzen asi zanean, nere ondoan zegoan amona zarraren korputzak dardar eguiten zuan, eta galdetu nion. —¿Amona, ezbearren bat eguin al zaio? eta erantzun zidan. —Ene, ezte uste soñu doatsu ori aditzen dagon bitartean inor ill litekeanik ezpada atseguitasunez. Beatzarekin gazte batzuek erakutsirik esaten dit. —¿Ikusten al dituzu or dauden gaste oriek? Orain chaloa pranko jo dute eta bereala piper erriko marmarrean.

Orain egun batzuek dirala emengo arrantzeale bat zebillen bere larrutik irten bearrean esaten zuala «ostu di date ezta» au da ainguraren soka; esaten ziola aguazillari. —Zuek bear zenuteke egon nasan edo mollean gure trezuak zaitzen-eta onek erantzuten dio. —Etzenuke izango mesede aundirik gu an egonta, zergatik arraiaren nasazaia edo muellajia pagatu gabe etziñake libratuko orain sarritan eguiten zeran bezela, bada ber-

del utsez pagatu bear zendukeanakin ekarriko dituzu bi ezta guero. ¿Zer guertatzen da? asten dira sarea biltzen eta aren azpian topatzen dute ezta, orain eztaigu berak ala bestek gordea.

Alkate jaunak eman dio guizon bati 15 peseta multa lengo gau batean Jaungoikoaren izen santua erderazko izkuntzez zikindu dubelako; ederki eguina eta gogor mingain zikin oiekin naiz ez izan euskalerrikuak; beren eguitia badute dijoztela belarri-mots errira.

Bilbon dauden Guipuzkoatar batzuekin itzeguin eta esan digute ezta kitela IBAIZABAL-ik bada ere. (1)

Agur eta urrengo arte.

J. E.

Astelenean libre ichi eben Damaso Arana jauna, zein egoan katigu Bilboko Centro Vasco derichon batzokian Maiatzako 2.ª izan zan atrakagaitik.

Guztiz eztago lokabe edo libre; asfean astean aurreztu bear dau aguintedunakana, ipiñi eutseen auzia amaitu arte.

Sabino Arana-ren arazoan ganean eztaigu ezer; katigu dago ondiño ta katiguteguitik urteteko ichurarik ezta aguri. Lenbaitlen ichiko al deutse bakean, biurtu daiten bere echekoakana, ta an guztiz osatuta jarraitu dagaion gaur arte leguez gure euskerearen alde eguin dituen lanai.

Bermeoko tertzadunak bialdu deusku eskutitz bat ango barriakaz, beti leguez guibeleko miña edozeini kentzeko modukoa. Udaldian ichasoan arrantzealeak eukiten dituezan zereguin andiak esteutse kendu oni gogo ona edo unioera.

Aste onetan eztaukagu astirik, eta Jainkoak gura badau, datorren astean, ipiñiko dogu.

(1) Galde oriet ia inoiz pasatu al diran Bilboko plaza zarreko arkupeetatik.

Bilboko Aiantamenturako kontzejal izan gura dabenik ezin dabe aurkitu Gobernadoreak eta emengo nausi nausiok.

Guizon prestuak eroan gura ditueza ta, ia aspaldian dabiz oni berba ta ari berba... ta inok gura ez. Emengo periodikuak diño, arrituteko gauzea dala, aia ichiak izatea guizon prestu orrek euren erriaren alde nekerik ez artzeko.

Ezta ori, guizonak; Aiantamentura modu orretan doana, jaunehu edo nausi nausichuok gura dabeena eguitoko doa, euren morroi ta dominguillo bat izatera doa... ta guizon presturik orretarako ez aurkitutea, izututeko gauzea da?

Bere buruaren jaube ezta joatea olango toki batera naikoa da guizonak euki leian prestutasun guztia kakaztuteko.

Au eskribiduten gagozan egunean (egien edo osteguna) ondiño zuzendu barik daukeez errejidoreok; Gobernadoreak aguintza eguin eidan biarko (barriaku edo ostirala), edozetara izan da be, zuzenduko dituela.

Ikusiko dogu; baiña guizon presta bat eztaoala Uriko echera jokatuکو gueuskeo.

IBAIZABAL, euskerazko periodiku barbar au erosi gura dabenak aurkituko dau Bilbon:

Jose Astuy-ren liburu-dendan, Tenderia-19

Plaza zarreko arkupeetan dagoan estankoan.

Ela Chorierrin, Asuko estankoan.

IZKIRIMIRIAK

—Esan eguiozu echearen jaubeari gaur ezin izango dodala ordaindu zor deusadana.

—¿Ta biar?

—Biar, martitzena dala uste dot.

IGARKIZUNAK

I

Bala zu zara,
Gabean bia,
Letra irua,
Utsa guztia.

BLOA

II

de Guizona de
astua

ANTON ITURRIPEKOA

Lengo astekoen epaiak: lenengoa, Bakaikoa; bigarrena, Erbi anka errea. Bialdu deuskue lenengoaren epaia era onetan:

Uli; nik oztet nozki
chit estua aba
beintzat aisa sartzen det
kuchareka baba;
uste det Naparroan
dela Bakaikoa;
beste denak or konpon
ni enaiz kaikoa.

PELLO AGUIRRE

LA EDITORIAL VICCAINA derichon moldagutetan
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUINA

Euskalerrian 3 peseta urtean
Erdalerrian 6

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean peseta 1 lerroa
3.º » 0,20 »
4.º » 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak